

9. Shumm S.A., Mosley M.P., Weaver W.E. Experimental fluvial geomorphology. – NY; Chichester; Brisbane; Toronto; Singapore: A Wiley-interscience Publication John & Sons, 1987. – 413 p.

В. А. Бережной

О ВОЗМОЖНОСТЯХ ПРИМЕНЕНИЯ МОДЕЛЕЙ СТРУКТУРНОЙ СЕТИ РЕЛЬЕФА ДЛЯ ИССЛЕДОВАНИЯ ГРАНИЧНЫХ ГЕОСИТУАЦИЙ ФЛЮВИАЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Статья посвящена вопросам моделирования флювиального процесса и водосборной организации территории. Описан общий подход к определению и классификации граничных геоморфологических ситуаций. Показано, что в основе последующего хода флювиального процесса находятся характерные топологические, метрические и ангулярные свойства существующей структурной сети. Обоснована целесообразность данного подхода для исследования связей рельефа и гидрологического режима. Излагаются способы и результаты геоинформационного моделирования флювиальной сети в оригинальном программном обеспечении на один из субводосборов р. Сев. Донец.

Ключевые слова: флювиальный рельеф, структурная сеть рельефа, водосборный бассейн, граничная геоситуация.

УДК 371673

Н.О. Бойко

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

Наукова стаття присвячена проблемі створення і використання навчальних презентацій у курсі «Регіональна економіка». Визначені основні етапи їх створення і методики застосування у навчальному процесі при вивченні різних розділів і тем курсу. Створення електронних презентацій як форма самостійної індивідуальної роботи студентів є формою загальної навчально-дослідницької діяльності студентів і викладачів.

Ключові слова: навчальна презентація, збір інформації, методика використання.

N. Boyko

METHODIC ASPECTS OF CREATION AND USE EDUCATIONAL PRESENTATIONS DURING THE LEARNING COURSE «REGIONAL ECONOMY»

A research paper is devoted to the problem of creation and use educational presentations in the course «Regional Economy». The most basic steps of their creation are defined and the method of their use in the educational process during the learning of various chapters and topics of the following course. Creation of electronic presentations as a form of independent and individual students' work is a form of general educative and research activity of students and teachers.

Keywords: educational presentation, gathering information, methodic of use.

Вступ. Однією з основних характеристик сучасного глобалізованого світу є становлення інноваційного суспільства, володіння новітніми технологіями та інноваційним інтелектуальним потенціалом. В умовах зростаючої динаміки соціальних змін та посилення конкуренції саме освіта і наука виступають як основні напрями формування інтелектуального потенціалу нації. Створення інноваційної моделі освіти зумовлено новими, більш високими вимогами до інтелектуальних параметрів фахівця. Реалізація інноваційної моделі освіти орієнтована, в першу чергу, на максимальний розвиток творчих здібностей особистості, передбачає якісні зміни в структурі та змісті освіти, формах і методах організації навчального процесу, самостійної індивідуальної роботи студентів, вимагає системного, комплексного застосування інноваційних технологій.

Вихідні передумови. Серед різноманітних методів навчання сучасні науковці, педагоги, методисти все більше уваги приділяють інформаційним технологіям навчання, їх застосуванню у навчальному процесі, в організації самостійної роботи учнів та студентів. В останні роки опубліковано багато праць вітчизняних і зарубіжних учених, освітян: В. П. Корнєєва, С.Г. Коберніка, О.М. Берлянта, Л.М. Даценко, І.І. Драгушевської, О.О. Жемєрова, Н.М. Дук, О.М. Бурли стосовно інформаційних і комунікативних технологій навчання. Питання такого змісту досить часто піднімаються на наукових конференціях і семінарах. Однак, серед публікацій і виступів, на нашу думку, недостатньо уваги приділяється технології створення електронних презентацій та системній методиці їх використання у навчальному процесі.

Формування цілей статті, постановка завдання. Розвиток сучасних засобів представлення, відображення, зберігання інформації досяг такого рівня, що дозволяє створювати наочні посібники значно багатші за своїми можливостями, ніж традиційні підручники.

При вивченні курсу «Регіональна економіка» в Київському національному економічному університеті нами було запропоновано виконання індивідуальних самостійних робіт, визначених програмою у вигляді електронних презентацій, які доцільно потім використовувати на семінарських заняттях, лекціях, при самостійному вивченні дисципліни, підготовці до модульного контролю, екзаменів. Метою даної статті є висвітлення основних етапів і прийомів створення електронних публікацій, методичні поради щодо їх створення та використання.

Виклад основного матеріалу. Серед інтерактивних методів навчання при вивченні регіональної економіки найбільш вдало адаптується до навчального курсу створення і використання комп'ютерних презентацій, присвячених різним темам курсу. Комп'ютерні презентації отримали розповсюдження як форма наочного викладання ілюстрованого матеріалу, де безмежні можливості використання є саме у природних та економічних наук. Електронна презентація – це набір ілюстрованих кадрів, об'єднаних спільною темою і підготовлених для екранної демонстрації. У кожному кадрі

може знаходитися різна інформація: текст, карти, графіки, таблиці, діаграми, схеми, знімки, малюнки тощо [1].

Студентські роботи зі створення комп'ютерних презентацій виконуються як індивідуальні завдання при вивченні дисципліни. Вони створюються за допомогою PowerPoint, при чому значна увага при їх створенні приділяється дидактичним принципам подання, сприйняття та засвоєння матеріалу. Основні етапи створення презентацій такі:

Збір інформації:

– Опрацювання усіх доступних джерел інформації. Для презентацій можуть бути використані підручники, навчальні посібники, монографії, довідники та енциклопедичні видання, наукова, науково-популярна література, статистичні довідники, атласи, географічні карти, рекламні проспекти, буклети, фотографії, мультимедійна продукція на компакт-дисках або Інтернет-ресурси. Отриману інформацію набираємо у форматі *MS Word* як єдиного документа.

– Ретельне осмислення інформації, створення порядку оформлення матеріалу у певній послідовності відповідно до теми і плану презентації.

– Робота з текстом. Скорочення, виділення основного матеріалу.

– Підбір ілюстрацій – один із найважливіших аспектів роботи. Створюючи електронні презентації, слід враховувати особливості сприйняття інформації з екрану. Найкращі можливості демонстрації презентації в аудиторії забезпечують мультимедіа-проектори. Інформація, представлена в наглядному або графічному вигляді з мінімумом тексту, сприймається студентами набагато ефективніше. Крім того, поняття та абстрактні положення доходять до свідомості краще лише тоді, коли вони підкреслюються конкретними фактами, образами [2, с. 54]. Підбір ілюстрацій здійснюється не тільки в Інтернеті, але й з колекцій власних фото, ілюстрацій поліграфічних видань. Доцільно відбирати усі вподобані фотографії, тому що чим ширшим буде вибір, тим краще буде та одна, що залишається після відбору. Необхідною умовою підготовки презентації є використання сканера. Цифрові знімки, відеофрагменти можна одразу вводити в комп'ютер, кадрувати і вставляти в презентацію.

Робота з PowerPoint передбачає такі етапи:

– Копіюємо базову інформацію з *MS Word*. Матеріал теми розбиваємо на закінчені фрагменти, логічно пов'язані один з одним. Основний елемент презентації – слайд (кадр), у який вмонтовані окремі зображення та авторський текст.

– До базового тексту додаємо ілюстрації, їх бажано розміщувати за розміром на цілий слайд.

– Працюємо з текстом. *PowerPoint* містить комплект шаблонів слайдів зі стандартними шрифтами, заголовками, фоном, розміткою графічних елементів і тексту, що визначає єдність дизайну презентації. Крім того, можна самостійно, «з чистого листа» конфігурувати слайд, застосовуючи оригінальний дизайн, розташовувати графічні елементи та текст відповідно до їх змісту.

– Структуризація тексту. Використовуючи *Smart Art* (функцію *Power Point*), доповнюємо текст схемами, таблицями, графіками, діаграмами з коментарями та аналізом, розкриваючи їх суть. Використання слайдів зі схемами, діаграмами, графіками та таблицями є досить актуальним при вивченні регіональної економіки, вирішенні поставлених перед аудиторією проблем, кількісних та якісних характеристик об'єктів. Необхідність включення в електронні засоби статистичних ілюстрацій пов'язана, перш за все, з їх методичною цінністю. Але бажано не наповнювати слайди значною кількістю цифр, а якщо вони застосовуються, то здебільшого – для порівняння та аналізу. Використання такої наочності у процесі навчання сприяє підвищенню ролі сприйняття та формуванню стійких асоціативних зорових образів та розвитку творчих здібностей студентів.

– Продивляємося презентацію, оцінюємо її видовищність. Слайди повинні контрастувати за кольоровим рішенням та наповненням, не втомлювати сприйняття. У кожній презентації має бути родзинка, тому бажано «розбудити свою креативність!». Слід знати, що програма *PowerPoint 2007* має набагато більше можливостей створити сучасну цікаву презентацію.

Презентації навчального матеріалу з курсу «Регіональна економіка» розпочинаємо на семінарському занятті з теми «Природно-ресурсний потенціал та його економічна оцінка», де найважливішим питанням є мінеральні ресурси, їх структура, розміщення і використання, а також земельні, водні, лісові ресурси, їх господарське значення та проблеми раціонального використання. Особливу увагу тут слід приділити впливу природно-ресурсного потенціалу на спеціалізацію і територіальну організацію господарських комплексів економічних районів України.

При підготовці презентації до семінару з теми «Населення і трудові ресурсний потенціал України» важливо звернути увагу на кількісний склад населення країни та її регіонів, його динаміку, територіальні особливості розміщення. Одним із найактуальніших питань теми є сучасна демографічна ситуація в Україні. Аналізуючи відповідні таблиці статистичного річника, акцентуємо увагу на особливостях природного руху населення, виділяємо регіони з найбільшим і найменшим природним приростом, максимальними і мінімальними показниками народжуваності та смертності. Доцільно перетворити статистичні дані в графічні і картографічні ілюстрації. Це можуть бути статево-вікові піраміди, графіки, діаграми, що дозволяють виявляти структуру, тенденції у розвитку подій, процесів і явищ тощо. Кількісні показники, що характеризують населення, доцільно також демонструвати за допомогою електронних карт. Картографічно можна відобразити кількість і густоту населення, найбільш і найменш урбанізовані області, особливості національного складу, міждержавні і внутрішньодержавні міграції. При вивченні трудових ресурсів України показуємо їх структуру, особливості формування, розподіл трудових ресурсів за видами зайнятості та галузями господарства, рівень забезпеченості трудовими ресурсами та проблеми

їх раціонального використання. В умовах економічної кризи дуже гостро стоїть проблема безробіття, тому звертаємо увагу на структуру безробіття, його особливості в регіонах України.

При підготовці презентацій за галузями промисловості України важливим є з'ясування особливостей і закономірностей їх розвитку і розміщення. Тому пропонуємо студентам дотримуватись типового плану характеристики галузі:

1. Суть, значення і галузева структура.
2. Передумови розвитку (природно-ресурсний, геополітичний, соціально-економічний потенціал галузі).
3. Сучасний стан розвитку та особливості розміщення.
4. Проблеми і перспективи розвитку.

Вивчення міжгалузевих комплексів України починаємо з паливно-енергетичного комплексу (ПЕК). Цей комплекс є базовим для розвитку господарства країни, оскільки всі інші галузі розвиваються на енергетичній базі, а розвиток ПЕК, забезпечення енергетичними ресурсами є одним із найважливіших стратегічних завдань країни. Добираючи ілюстративний матеріал, звертаємо увагу на динаміку розвитку галузей, сучасний стан, особливості розміщення, проблеми і перспективи, рівень забезпеченості країни різними видами палива.

При підготовці презентації до металургійного комплексу важливо акцентувати увагу на природно-економічних передумовах розвитку чорної і кольорової металургії України. На прикладах виробничого циклу чорної металургії доцільно розглянути послідовні стадії випуску готової продукції та комплексність виробництва. Особливу увагу слід приділити територіальній організації виробництва, визначити основні типи металургійних виробництв, показати головні металургійні заводи і центри, акцентувати увагу студентів на сучасних проблемах металургійного комплексу, шляхах виходу галузі з економічної кризи.

У курсі «Регіональна економіка» машинобудування розглядається як окрема тема, тому є можливість більш детально розглянути сучасний стан, особливості і розміщення таких галузей машинобудування, як автомобілебудування, суднобудування, авіаракетокосмічну промисловість. Широкі можливості для ілюстрацій у даному випадку мають офіційні сайти підприємств.

До основних міжгалузевих комплексів, що займаються виробництвом, переробкою, зберіганням і збутом сільськогосподарської продукції належить агропромисловий комплекс (АПК). При його вивченні необхідно розкрити глибинні причини існуючих проблем у сільському господарстві, особливості розвитку та розміщення галузей рослинництва і тваринництва. Доцільно показати динаміку валового збору культур, урожайність, структуру посівних площ тощо.

У підготовці теми «Транспортний комплекс» важливо засвоїти поняття про єдину транспортну систему України та її місце в транспортній системі

Європи. Наголосити, що транспорт є важливим чинником формування територіальної структури господарства; він прискорює або затримує процес територіальної концентрації підприємств у регіонах, впливає на розвиток і спеціалізацію господарства. У презентації розглядаємо окремі види транспорту, головні показники їх роботи: вантажообіг і пасажирообіг, основні транспортні магістралі і транспортні вузли.

При вивченні економічних районів України важливим є поняття про територіальний поділ праці – як основу формування економічних районів. Пропонуємо такий план характеристики районів:

1. Місце і роль економічного району в господарському комплексі України.
2. Економічна оцінка природно-ресурсного та трудового потенціалу.
3. Галузева структура господарського комплексу.
4. Сучасний етап розвитку та територіальні особливості (розміщення основних галузей) господарського комплексу району.
5. Основні проблеми та перспективи розвитку господарського комплексу.

При підготовці презентацій економічних районів слід зважити на те, що кожен з них має свої особливості формування. Тому при характеристиці Подільського і Поліського районів основну увагу приділяємо АПК, Карпатського і Причорноморського районів – розвитку туристсько-рекреаційного комплексу, індустріальних Донецького і Придніпровського районів – промисловості (металургії, машинобудуванню, хімічній галузям). Розглядаючи Центральний і Східний економічні райони, акцентуємо увагу на передумовах розвитку, особливостях і значенні в господарстві України галузей машинобудівного комплексу.

Демонструючи слайди економічних районів, важливе місце відводимо характеристиці промислових вузлів і центрів, висвітленню соціально-економічного розвитку цих територій. Слід акцентувати увагу на шляхах подолання економічної кризи в регіонах та вирішенні існуючих місцевих проблем.

Оптимальним є використання презентації при вивченні теми «Зовнішньоекономічні зв'язки України». Користуючись матеріалами останнього статистичного щорічника «Народне господарство України в 2007 році», ілюструємо географічний розподіл, товарну структуру, сальдо зовнішньої торгівлі товарами та послугами, географію та розміри зовнішніх і внутрішніх інвестицій та інші форми зовнішньоекономічних зв'язків.

Висновки. Електронні презентації дозволяють у рамках одного засобу навчання реалізовувати практично всі види вербального і наочного подання матеріалу за рахунок використання: статистичних візуальних засобів (текстів, карт, фотографій, малюнків, схем, графіків, таблиць); динамічних візуальних засобів відео (мультиплікації); аудіозасобів (музичних, шумових, текстового супроводу та їх сполучень, озвучування пропонованого на дисплеї тексту).

Створення та використання навчальних презентацій досить важлива та актуальна справа. Інтерес до них студентів, активність сприйняття переви-

щує інші традиційні наочні посібники, а можливість демонстрації їх у будь-якій аудиторії просто унікальна. Використання електронних презентацій є сучасним продуктивним методом навчання, цікавою формою організації самостійної індивідуальної роботи студентів, що розкриває нові можливості оптимізації навчального процесу.

Створення електронних презентацій стало формою спільної навчально-дослідницької діяльності студентів і викладача. Співробітництво, збіг цілей та інтересів у пізнавальній сфері виступає запорукою ефективного використання здібностей студентів, розвитку їх творчих можливостей. Результати цієї роботи стають відомі не тільки одному викладачеві, а є надбанням всієї групи, значно розширюючи можливості вивчення курсу.

Рецензент – д-р екон. наук, проф. І.Й. Малий

Література:

1. *Берлянт А.М.* Создание и использование картографических презентаций в учебном процессе // Модернизация и реформирование среднего, высшего и последиplomного географического и картографического образования в странах СНГ: Опыт, проблемы, перспективы: Материалы XII Междунар. науч.-метод. семинара, Харьков 8-12 сент., 2003 г. – Винница: Антекс. – С. 234–238.
2. *Дук Н.М.* Геоінформаційні технології в географічній освіті для стійкого розвитку // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць. – К.: ППТ, 2006. – Вип. 6. – С. 92–95.
3. *Дрогушевська І.Л.* Розробка та запровадження комп'ютерних навчальних засобів з географії // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць. – Харків, 2005. – Вип. 5. – С. 69–72.
4. *Корнєєв В.П.* Технології в навчанні географії. – Харків: Основа, 2004. – 41 с.
5. *Методика викладання географії в школі: Навч.-метод. посіб. / За ред. С.Г. Коберніка.* – К.: Стафед-2, 2000. – 320 с.
6. *Новицька Л.В.* Шкільна географічна освіта: технології навчання // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2006. – № 42. – С. 2–3.
7. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць.* – К.: ППТ, 2007. – Вип. 7. – 208 с.

Н.А. Бойко

МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОЗДАНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ УЧЕБНЫХ ПРЕЗЕНТАЦИЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ КУРСА «РЕГИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИКА»

Научная статья посвящена проблеме создания и использования учебных презентаций в курсе «Региональная экономика». Определены основные этапы их создания и методики применения в учебном процессе при изучении различных разделов и тем курса. Создание электронных презентаций как форма самостоятельной индивидуальной работы студентов является формой общей учебно-исследовательской деятельности студентов и преподавателей.

Ключевые слова: учебная презентация, сбор информации, методика использования.